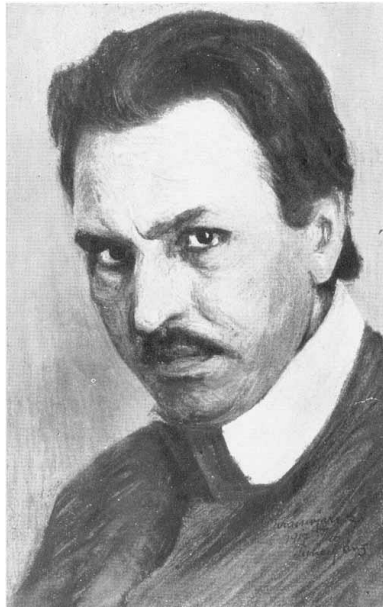

Gyóni Géza

Gyóni Géza költő 1884. június 25-én született Gyónban. Szülei Achim Mihály evangélikus lelkész és Bekker Gizella pozsonyi evangélikus tanító lánya, hat gyermeket neveltek.

Gimnáziumi tanulmányait Szarvason majd Pozsonyban végezte. 1903-ban a pozsonyi evangélikus teológián tanult, egy év múlva öngyilkosságot kísérelt meg, ami véget vetett papi pályájának. Rövid ideig szülőfalujában volt jegyzőgyakornok, majd az Alsódabas és vidéke című lap szerkesztője. 1906-ban Pesten közigazgatási tanfolyamra járt, majd ismét vidéken hivatalnokoskodott, 1910–12-ben a Soproni Napló munkatársa lett. A soproni irodalmi kör műsoros estéi utáni vacsorákon és a városi könyvtár olvasótermében megismerkedett „Minden asszonyok asszonyával” (Fretter Józsefné Murányi Jolán), aki ihlette „Az élet szeretője” című kötetét, melyet előfizetési felhívással tervezett kiadni, de a kevés jelentkező miatt ez megghiúsult. Gúnyverseivel (melyek később a Vasárnapi ódák sorozatcím alatt jelentek meg) gyakran pellengérezett ki ismert közéleti személyiségeket, így például Az elnök című versével gróf Tisza István miniszterelnököt. Többek között ezért 1912 júniusában levélben értesítették, hogy felmondtak neki. Állás nélkül maradt, néhány barátjával, Sopron címmel ellenzéki lapot szándékozott indítani. Vállalkozásukat 1912 őszén siker koronázta: Gyóni a folyóirat felelős szerkesztője lett. A Soproni Irodalmi Kör estjén 1912. október 28-án elszavalta a „Cézár, én nem megyek” című háborúellenes költeményét, amivel óriási sikert aratott a hallgatóság körében. Az ügyészség azonban a költemény miatt eljárást indított ellene, néhány héten belül megfosztották állásától. Barátai segítették a sanyarú időben.

Gyóni Gézát 23 éves korában besorozták, póttartalékos lett, kiképzés után a Kroneburgi pionír-ezredben (utász, műszaki katona) szolgált, és mint póttartalékos ide vonult be 1914-ben. Rövidesen, mint tizedes került ki Przemyśl várába, ahol nagyjából a tűzvonalban harcolt. A

magyar csapatok tábori újságjába küldte be katonaverseit. A katonák rajongtak verseiért. Nemsokára egy kis tábori zsebkönyvre valót írt össze, könyv alakban ki is nyomtatták „Lengyel mezőkön, tábortűz mellett” címmel. Hetek alatt több ezer példány kelt el. Felettesei visszavonták őt a tűzvonalból és hátra rendelték. A oroszok 1915-ben Przemysl várát ostrom alá vették és Gyóni is orosz fogságba került, a krasznojarszki fogolytáborba szállították, Mihály (főhadnagy) testvérével együtt. A táborba látogató Rosthyné Forgách Ilona grófnétól, aki a Vöröskereszt megbízásából érkezett, megtudta, hogy a Petőfi Társaság rendes tagjává választotta és megjelent a *Lengyel mezőkön, tábortűz mellett* című kötetének második kiadása. A grófnő magával vitte a költő kéziratait, leveleit és műveit (24 alkotást).

Mihály öccse 1917. június 8-i halála után depresszióba süllyedt, megírta egyik utolsó, Gyónás című versét, melyet felvésett az ágya melletti falra. Ugyanettől a naptól számítják tébolyultságának fokozódását: hallucinált, magában beszélt, nem vett többé tudomást a külvilágról. Tíz napot élt még meghasadt tudattal, míg végül napra pontosan 33. születésnapján meghalt. Barátai vasabronccsal csavarták körül derekát, ha netán hazai földre kerülhetne vissza, felismerhessék. A költő halálát követően felettese, Molnár Elek ezredes összegyűjtette hagyatékát, melyet őriztek egészen a tábor felszámolásáig. Ekkor társai legnagyobb bánatára világossá vált, a mintegy kétméteres ládát nem tudják magukkal hazavinni, így az óriási mennyiségű kiadatlan és ismeretlen alkotást elégették. Hamvai hazahozatalára gyűjtést szerveztek, de a politikai úton nem sikerült eredményt elérni, s az összegyűjtött pénz az infláció során elértéktelenedett. Többször is próbálkoztak még, de a siker elmaradt. Így együtt maradtak a testvérek, szorosan egymás mellett fekszenek ma is Szibériában, az árokparti temetőben. Gyóni Géza látnoki sírverse, melyet halála előtt írt.

„ Boldog, ki itt jársz, teérted is Megszenedett, ki lent nyugszik, a holt, Véres harcok verték el hírét, De csak a béke katonája volt ”

Gyóni Géza emlékét őrzi városunk. Emléktáblája az Orsolya tér 1-es szám alatt 1945-ig a Proszwimmer házon volt, melyet 1945-ben lebontottak romos állapota miatt. Az itt levő emléktáblát a lebontott Proszwimmer házról helyezték át a helyére épített lakóházra, a semleges külsejű, szellemesen „nikotex” tehát színtelen háznak nevezett épületre. Felirata:

„Ebben a házban lakott 1910-1911-ben a költő és újságíró Gyóni Géza 1884-1917.

Az emléktáblát a Frankenburg Irodalmi Kör felkérésére készítette Lukácsy Lajos 1918-ban.”

A Deák téren az Időjárás emlékműtől jobbra áll szobra, állította Káspár Hermina, alkotója Nagy Benedek. A szobor 1996-ban készült. Ez a szobor a katona Gyóni Géza tragikus sorsát örökíti meg és szépen illeszkedik az I. világháború szoboremlékeinek sorába.

Irodalom:

A béke katonája: írások, visszaemlékezések Gyóni Gézáról / szerk. Valentyik Ferenc Lakitelek: Antológia, 2014

Emlékeim az I. világháborúból: Przemysl [!Przemysl] ostroma : toloncúton Szibériában / Mészáros Vilmos Győr : Műhely Kht. : Palatia, 2003

Cságoly Péterfia Béla: Gyóni Géza: tizenkét hónap - tizenkét év Gyóni Géza mellett Budapest: Hungarovox Kiadó, 2017

Simkovics Gyula: Gyóni Géza soproni évei In: Soproni szemle 17. évf. 2. sz. (1963). p. 174-178.

Csatkai Endre: Gyóni Géza tevékenysége a soproni Kultúrában In: Soproni szemle 6. évf. 3. sz. (1942). p. 216-217.

Kerék Imre: Tragikus harcok költője: Gyóni Géza emlékezete In: Műhely 10. évf. 3. sz. (1987). p. 50-53.